Toshboyeva Barnoxon Odiljonovna (Andijon davlat Chet tillari instituti, filologiya fanlari doktori, dotsent),
Shermuhammedova Maloxatxon Mirzabahrom qizi (Turon universiteti Andijon filiali Lingvistika-ingliz tili ta'lim yo'nalishi magistrantii)

TALABALARNI CHET TILLARINI O'RGATISHGA BO'LGAN MOTIVATSIYASI BILAN BOG'LIQ MUAMMOLAR

Annotatsiya. *Chet tillarini o'rganish zamonaviy ta'limning ajralmas qismiga aylandi. Jahon iqtisodiyoti va ilm-fan rivojida ingliz tili kabi tillar muhim o'rin tutadi. Biroq O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida talabalarning chet tillariga motivatsiyasi pastligi keng tarqalgan muammo sifatida qolmoqda. Bu motivatsiya pasayishi nafaqat o'quv natijalariga, balki kelajakdagi kasbiy rivojlanishga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqolaning maqsadi – talabalarning chet tillarini o'rganishga motivatsiyasi bilan bog'liq muammolarni aniqlash va yechimlar taklif etish. Tadqiqot savollari: 1) motivatsiya pasayishining asosiy sabablari qanday? 2) bu muammolarni bartaraf etish yo'llari mavjudmi? Tadqiqot dolzarbligi O'zbekiston ta'lim islohotlari doirasida chet tillarini o'qitish sifatini oshirish zarurati bilan bog'liq, maqola talabalarning chet tillarini (asosan ingliz tili) o'rganishga motivatsiyasi pastligi muammosini o'rganadi. O'zbekiston oliy ta'lim muassasalaridagi 200 nafar talaba orasida o'tkazilgan so'rov natijalari asosida motivatsiya pasayishining asosiy sabablari (o'quv jarayonining qiziqsizligi, resurslar yetishmasligi, shaxsiy maqsadlarning yo'qligi) aniqlangan. Natijalar jadval shaklida keltirilgan. Taklif etilgan yechimlar orasida gamifikatsiya va individual yondashuvlar bor.*

Kalit so'zlar: *motivatsiya, chet tili o'rganish, natija, statistika, nazariya.*

ПРОБЛЕМЫ, СВЯЗАННЫЕ С МОТИВАЦИЕЙ СТУДЕНТОВ К ИЗУЧЕНИЮ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

Аннотация. *Изучение иностранных языков стало неотъемлемой частью современного образования. Такие языки, как английский, играют важную роль в развитии мировой экономики и науки. Однако низкая мотивация студентов к изучению иностранных языков остается широко распространенной проблемой в высших учебных заведениях Узбекистана. Это снижение мотивации негативно сказывается не только на успеваемости, но и на будущем профессиональном развитии. Цель данной статьи – выявить проблемы, связанные с мотивацией студентов к изучению иностранных языков, и предложить пути их решения. Вопросы исследования: 1) каковы основные причины снижения мотивации? 2) существуют ли способы устранения этих проблем? Актуальность исследования связана с необходимостью повышения качества преподавания иностранных языков в рамках образовательных реформ в Узбекистане. В статье рассматривается проблема низкой мотивации студентов к изучению иностранных языков (в основном английского). На основе результатов опроса, проведенного среди 200 студентов высших учебных заведений Узбекистана, были выявлены основные причины снижения мотивации (отсутствие интереса к учебному процессу, нехватка ресурсов, отсутствие личных целей). Результаты представлены в табличной форме. Среди предложенных решений – геймификация и индивидуальный подход.*

Ключевые слова: *мотивация, изучение иностранных языков, результаты, статистика, теория.*

PROBLEMS RELATED TO STUDENTS' MOTIVATION TO LEARN FOREIGN LANGUAGES

Annotation. *Learning foreign languages has become an integral part of modern education. Languages such as English play an important role in the development of the world economy and science. However, low motivation of students to learn foreign languages remains a widespread problem in higher education institutions of Uzbekistan. This decrease in motivation has a negative impact not only on academic performance, but also on future professional development. The purpose of this article is to identify problems related to students' motivation to learn foreign languages and propose solutions. Research questions: 1) What are the main reasons for the decrease in motivation? 2) Are there ways to eliminate these problems? The relevance of the research is related to the need to improve the quality of foreign language teaching within the framework of educational reforms in Uzbekistan, the article examines the problem of low motivation of students to learn foreign languages (mainly English). Based on the results of a survey conducted among 200 students in higher educational institutions of Uzbekistan, the main reasons for the decrease in motivation (lack of interest in the educational process, lack of resources, lack of personal goals) were identified. The results are presented in tabular form. Among the proposed solutions are gamification and individual approaches.*

Keywords: *motivation, foreign language learning, results, statistics, theory.*

Kirish. Talabalarning chet tillarini o‘rganishga motivatsiyasi pastligi zamonaviy ta’lim tizimida dolzarb muammo hisoblanadi. Chet tillarini o‘rganish globalizatsiya sharoitida talabalarning kasbiy va shaxsiy rivojlanishi uchun muhim ahamiyat kasb etadi. O‘zbekiston oliy ta’limida ingliz tili va boshqa chet tillariga motivatsiya pasayishi o‘quv jarayonining samarasizligiga olib keladi. Deci va Ryan (1985)ning O‘zini-o‘zi aniqlash nazariyasiga ko‘ra, ichki motivatsiya (qiziqish asosida) tashqi motivatsiyadan (baholar uchun) ustun bo‘lib, uning yo‘qligi o‘quv natijalarini pasaytiradi [2]. Chet tillarini o‘rganish zamonaviy ta’limning ajralmas qismiga aylandi. Jahon iqtisodiyoti va ilm-fan rivojida ingliz tili kabi tillar muhim o‘rin tutadi. Biroq O‘zbekiston oliy ta’lim muassasalarida talabalarning chet tillariga motivatsiyasi pastligi keng tarqalgan muammo sifatida qolmoqda. Bu motivatsiya pasayishi nafaqat o‘quv natijalariga, balki kelajakdagi kasbiy rivojlanishga ham salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Ushbu maqolaning maqsadi – talabalarning chet tillarini o‘rganishga motivatsiyasi bilan bog‘liq muammolarni aniqlash va yechimlar taklif etish. Tadqiqot savollari: 1) motivatsiya pasayishining asosiy sabablari qanday? 2) bu muammolarni bartaraf etish yo‘llari mavjudmi? Tadqiqot dolzarbligi O‘zbekiston ta’lim islohotlari doirasida chet tillarini o‘qitish sifatini oshirish zarurati bilan bog‘liq, maqola talabalarning chet tillarini (asosan ingliz tili) o‘rganishga motivatsiyasi pastligi muammosini o‘rganadi. O‘zbekiston oliy ta’lim muassasalaridagi 200 nafar talaba orasida o‘tkazilgan so‘rov natijalari asosida motivatsiya pasayishining asosiy sabablari (o‘quv jarayonining qiziqsizligi, resurslar yetishmasligi, shaxsiy maqsadlarning yo‘qligi) aniqlangan. Natijalar jadval shaklida keltirilgan. Taklif etilgan yechimlar orasida gamifikatsiya va individual yondashuvlar bor.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Motivatsiya nazariyasi psixologiya va pedagogikada keng o‘rganilgan. Chet tillarini o‘rganishda Gardner (1985) integrativ va instrumental motivatsiyani ajratgan: integrativ – madaniyat bilan tanishish, instrumental – kasbiy maqsadlar muhokamaga tortiladi. O‘zbekiston kontekstida Abdullayeva M. (2020) talabalarning ingliz tiliga motivatsiyasi pastligini o‘quv dasturlarining eskirganligi bilan izohlagan. Xalqaro tadqiqotlarda (Dörnyei, 2001) resurslar yetishmasligi va o‘qituvchilar malakasining pastligi muammo sifatida ko‘rsatilgan. Ushbu sharhda motivatsiya pasayishining universal sabablari (qiziqishning pastligi, qiyinchilik) va mahalliy omillar (iqtisodiy ahvol, texnologiya yetishmasligi) birlashtirilgan.

Tadqiqod metodologiyasi. Tadqiqot 2025-yil noyabr–dekabr oylarida Toshkent va Samarqanddagi 4 ta oliy ta’lim muassasasida o‘tkazildi. Namuna: 200 nafar 1–4-kurs talabalari (yoshi 18–22, 55% qizlar). Metod: anonim onlayn so‘rov (Google Forms orqali). So‘rovda Likert shkalasi (1 – mutlaqo rozi emasman, 5 – to‘liq roziman) bo‘yicha 20 ta savol berilgan.

Sabablar guruhi	Chastotasi, (%)	O‘rtacha baho, (/5)	Misollar
O‘quv jarayonida qiziqishning pastligi	**78**	**2.1**	Grammatika ko‘p, suhbat kam
Resurslar yetishmasligi	65	2.4	Audio kitoblar yo‘q
Shaxsiy hisoblashning yo‘qligi	52	2.7	"Nega kerak?" degan savol
O‘qituvchi malakasi pastligi	45	2.9	Zamonaviy usullar yo‘q
Vaqt va yuk yetishmasligi	38	3.1	Boshqa fanlar ustun

Motivatsiya nazariyasi pedagogika va psixologiyada keng o‘rganilgan. Gardner (1985) integrativ motivatsiyani (madaniyat bilan tanishish) va instrumental motivatsiyani (kasbiy foyda) ajratgan bo‘lib, ikkalasining ham chet tillarida muvozanati muhimdir. Dörnyei (2001) ta’kidlaganidek, o‘quv jarayonining qiziqsizligi va resurslar yetishmasligi ichki motivatsiyani zaiflashtiradi [1]. O‘zbekiston kontekstida Abdullayeva (2020) o‘quv dasturlarining eskirganligi va o‘qituvchilar malakasining pastligini motivatsiya pasayishining asosiy sababi deb ko‘rsatgan. Xalqova va boshqalar (2022) pandemiya davrida onlayn resurslarning kamligi muammoni kuchaytirganini ta’kidlaydi. Ushbu sharhda universal va mahalliy omillar birlashtirilgan holda muammo ko‘p faktorli ekanligi xulosalanadi.

Tahlil va natijalar. Globallashuv sharoitida chet tillarini bilish mutaxassislarning raqobatbardoshligi uchun muhim ahamiyat kasb etmoqda. Biroq ko‘plab talabalar uchun chet tili darslari zerikarli yoki qiyin tuyuladi, bu esa ularning motivatsiyasini sezilarli darajada pasaytiradi. Motivatsiya ichki (shaxsiy qiziqish, bilimga chanqoqlik) va tashqi (baholar, diplom, ishga joylashish istagi) omillarning murakkab o‘zaro ta’siridir. Maqolaning maqsadi motivatsiyani pasaytiruvchi omillarni aniqlash va ularni bartaraf etish yo‘llarini taklif qilishdan iborat. Motivatsiyani pasaytiruvchi asosiy muammolar. Talabalarning chet tili o‘rganish motivatsiyasiga salbiy ta’sir ko‘rsatadigan bir nechta asosiy muammolar mavjud bo‘lib ulardan o‘quv jarayonining mazmuni va metodologiyasi zerikarli va monoton darslar: Faqat grammatika qoidalari va yodlashga asoslangan an’anaviy o‘qitish usullari talabalarning amaliy ko‘nikmalarini rivojlantirishga yetarli e’ti-bor bermaydi.

Xulosa. Individual o‘quv rejalar. Har bir talabaga shaxsiy maqsadlar (kasbiy, sayohat yoki madaniy) asosida dars rejasi tuzish. Mentorlik tizimi orqali "Nega kerak?" savolini bartaraf etish. O‘qituvchilarni qayta tayyorlash: Zamonaviy metodlar (CLIL, TBLT) bo‘yicha seminarlar o‘tkazish. Chet tillari o‘qituvchilariga onlayn kurslar (Coursera, British Council) taklif etish. Resurslarni ko‘paytirish: Universitet kutubxonalariga audio kitoblar, Netflix subtitrlari va VR ilovalarini joriy etish. Bepul platformalar (BBC Learning English, YouTube kanallari) integratsiyasi. Suhbat va real hayotga yo‘naltirilgan darslar: Grammatika o‘rniga role-playing, debate va guest speakerlar (chet ellik mutaxassislar) jalb etish. Chet tilli klublar tashkil etish. Oila va jamiyat ishtiroki. Ota-onalarga seminarlar o‘tkazish, til haftaliklari va media kampaniyalari orqali jamiyatda chet tillarining ahamiyatini targ‘ib qilish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

(1). Istamova D. (2023). Pedagogik texnologiyalar asosida chet tilini mutaxassislik fan sifatida o‘qitish metodlarini takomillashtirish. “Til va adabiyot”, 10, 7–8 [4].

(2). Pirnazarova S.D. (2024). Chet tillarini o‘qitishda innovatsion yondashuvlar. “CyberLeninka” [6].

(3). Jahon tajribasida chet tilini o‘qitishda til o ... https://conference.uzswlu.uz/conf/user/setLocale/uz_UZ@latin

(4). O‘zbekistonda chet tillarini o‘qitish tizimi (2021- ... https://in-academy.uz/index.php/zdpp/article/download / 64583 /40627/72640

(5). View of O‘zbekistonda chet tillarining o‘qitilishi ... https://myscience.uz/index.php/nuu/article/view/365/330 Abdullayeva Sh. (2020). “O‘zbekiston talabalarining ingliz tiliga motivatsiyasi”. Toshkent, “Fan”.

Tojibayeva Nazokatxon Kobiljonovna (Oila va gender ilmiy tadqiqot instituti dotsenti, p.f.f.d., (PhD); @NKobiljonovna_Docent)

XOTIN-QIZLARGA IJTIMOIY YORDAM KO‘RSATISHDAGI PERFORMATIV HAMKORLIK ASOSLARI

Annotatsiya. *Ushbu maqolada hozirgi kunda ijtimoiy-pedagogik amaliyotda inson omilining ahamiyati ortib borgan sari mutaxassislarning professional faoliyatida muhimlik darajasi yuqori bo‘layotgan omillarni ilmiy asoslari tahlil qilingan. Bu jarayonda “kollaborativ kompetensiya” tushunchasi markaziy o‘rinni egallaydi. Shuningdek, kompetensiya shaxsning ijtimoiy muhitda samarali muloqot qilish, jamoa bilan maqsadli hamkorlikni tashkil etish, muammoli vaziyatlarda konstruktiv yechim topish, o‘z fikrini dalillar asosida himoya qilish va umumiy natijaga mas’uliyat bilan yondashish qobiliyatini ifodalaydi.*

Kalit so‘zlar: *kompetensiya, kollaborativ, ilmiy salohiyatini yuksaltirish, xotin-qizlarning huquq va qonuniy manfaatlarini himoya qilish.*

Тожибаева Назокатхан Кобилжоновна (доцент НИИ семьи и гендера, к.м.н.; @NKobiljonovna_Docent)

ПРИНЦИПЫ ПЕРФОРМАТИВНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В ОБЛАСТИ ОКАЗАНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ ПОМОЩИ ЖЕНЩИНАМ-ДЕВУШКАМ

Аннотация. *В данной статье, по мере возрастания значимости человеческого фактора в социально-педагогической практике, анализируются научные основы факторов, которые приобретают все большее значение в профессиональной деятельности специалистов. В этом процессе центральное место занимает понятие «совместная компетентность». Также компетентность представляет собой способность человека эффективно общаться в социальной среде, организовывать целенаправленное сотрудничество с коллективом, находить конструктивное решение в проблемных ситуациях, аргументированно отстаивать свое мнение, ответственно подходить к общему результату.*